

AUÑIÓS

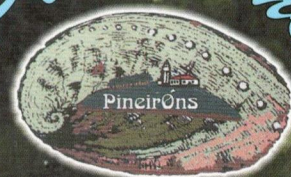
Nº 21

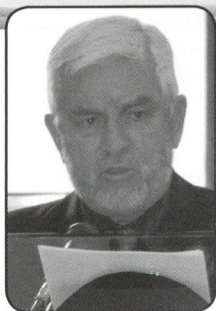
MAIO 2016

ASOCIACION CULTURAL

Pineiróns

ONS O MEU PARAÍSO DE ONTE (XIII) "ILLEÑOS DE ONS, PIONEIROS SEN QUERER"

Por: Julio Santos Pena

Aquel día que por casualidade atopei a "Pepe da Illa" en Marín e me propuxo que pedira a escola de Ons non podía imaxinar o que me esperaba, profesional e persoalmente, para os tres seguintes e plenos anos da miña vida. Obtido o meu título de mestre e tras retornar da, por aquela, obrigatoria mili, durante un par de anos andivera dando tombos polas academias do entorno dando clases particulares ou traballando moi en precario, sen horario nin seguridade social. Seiscentas pesetas (menos de catro euros ao mes) fora o meu primeiro soldo nunha prestixiosa academia de Pontevedra cunha mellora aos poucos meses que chegou a oitocentas (cinco euros de hoxe) noutra academia de Marín que melloraba a cuestión, xa que aforraba o gasto do traslado no "trole" catro veces ao día, e todo axudaba a mellorar.

Aquel encontro fortuíto con "Pepe da Illa", antigo compañeiro de servizo militar en Ferrol, abriunos novas expectativas porque, por un lado, se me concedían a escola en réxime de interinidade, supoñía un avance importante, economicamente falando, porque ía a cobrar ao mes pouco máis de dúas mil cincocentas pesetas (uns 15 euros), pero sobre todo, quedaría incluído na Seguridade Social con todo o que elo significaba, toda vez que xa esperabamos a nosa primeira filla. Profesionalmente era tamén un importante e apaixonante reto porque era consciente de que a vida na Illa non era o mesmo que en "terra" e que me enfrontaría a un grupo de rapaces que, desde anos atrás, víranse privados da regularidade escolar, pola falta de mestre titular, ou pola intermitencia de meses sen poder asistir á escola polos continuos cambios do profesional que atendera á educación da poboación infantil masculina da Illa xa que, aínda tendo mestre destinado alí, os temporais e a falta de comunicación real facían que quen marchaba da illa o

venres, non retornase a ela ata mediados da seguinte semana, ou incluso ata a semana seguinte, co que, a interrupción constante da escolarización, provocaba un retraso evidente na aprendizaxe dos nenos.

Casas escola da Illa de Ons. O meu fogar illeiro.

Tras a solicitude da praza e todo o trámite que conlevou ata conseguir o nomeamento, que xa vos teño contado en outros "Aunios" pasados, a chegada á Illa foi como xa esperaba e houben de enfrontarme a unha situación moi singular e especial porque, en efecto, o retraso escolar por carencia de normalidade era evidente. A diferenza do que fixeran outros compañeiros anos atrás, instalámonos na casa do mestre para vivir intensamente aquela etapa da nosa vida. Alí levamos os mobles e pertenzas que tiñamos, coa estrañeza dos propios insulares que, daquela, empezaban a marchar dalí para instalarse en Bueu, Beluso ou Portonovo, e iniciamos a nosa vida permanecendo os fins de semana sen saír a terra máis que unha vez ao mes ou aínda con menos cadencia. Esta permanencia en Ons facilitoume tanto o traballo na escola como a integración social entre a nada fácil veciñanza que, como xa vos teño contado tamén anteriormente, tiña moito receo para co mestre de tanta que, ata a miña chegada, era tamén o "Delegado

Gobernativo”, unha autoridade que para a xente non era moi agradable xa que algún mestre tiña tomado o cargo demasiado en serio e intervido en exceso no devir da vida insular.

Non foi doado poñer en marcha un réxime escolar normal porque a irregularidade era o denominador común en todos e cada un dos alumnos. Había mozos a punto de saír da idade escolar que apenas tiñan coñecementos mínimos porque perderan moitos días, semanas e incluso meses, de asistencia. Había tamén un núcleo principal do alumnado de entre os seis e os dez anos que aínda estaban peor porque moitos deles nin sequera asistirán un curso completo, sobre todo os máis pequenos, e pesaba enriba deles un certo temor por descoñecemento do que era a escola e pola idea de que “a letra con sangue entra” que, si pesaba no mundo educativo xeral por aqueles anos, moito máis era o que se manexaba naquel enclave tan especial.

Entrada principal da escola da Illa de Ons.

Cunha matrícula de preto de vinte rapaces empezamos a tarefa escolar a finais do mes de outubro. Organizar os grupos máis ou menos compactos foi bastante problemático aínda que, polo nivel de coñecementos, con tres foi suficiente: Os pequenos de entre seis e nove anos que nunca asistirán á escola ou o fixeran de xeito mínimo, os maiores con idade próxima a deixar a escola e, no medio, un terceiro grupo “intermedio” de rapaces algo máis preparados. A todos estes nenos uníronse un mes despois, máis ou menos, un grupo de mocíños aos que, fóra xa da idade

escolar, invitámoslos a asistir cando puidesen, xa que algúns deles traballaban ou axudaban nos labores da pesca ou nos do agro nas casas aínda que, tras a proposta do mestre, foron liberados de ambas as dúas cousas para que aproveitasen no posible a posibilidade de recuperar o que non tiveran tempo a aprender na escola. Entre uns e outros, o grupo superaba os trinta nenos e mozos que foron conformando os grupos co que fomos quen de consolidar a marcha daquel meu primeiro curso alí, e logo do Nadal, todo rodaba a satisfacción xeral.

Foi no segundo curso da miña estancia na Illa cando nos decatamos de que, daquela, a vantaxe era para os nenos en prexuízo das rapazas da illa que eran atendidas pola mestra que tiña unha matrícula similar en canto a número pero moito máis compacta respecto dos niveis porque, curiosamente, tiveran moito mellor funcionamento da escola feminina, sempre cuberta con mestra titular. Claro que o problema daquela era que a mestra desprazábase a terra cada fin de semana co que, especialmente nos meses de duro inverno, tiña que quedar semanas enteiras en terra, xa que o barco de pasaxe non podía ou non quería facer a travesía que era unha obriga que se saltaba a conveniencia do patrón. Entón decidimos de mutuo acordo que sería bo xuntar as matrículas das dúas escolas e, tendo en conta que os nenos e as nenas dos últimos cursos tiñan menos tempo de preparación ata a finalización da súa idade escolar, sería bo que pasaran a formar parte dun grupo baixo a tutela do mestre e, os máis novos, nenas e nenos, quedaran na da mestra co que gañaríamos, nós en organización, e os rapaces en aproveitamento.

A idea parecíanos boa pero, naqueles anos, ver xuntos aos nenos e as nenas na escola era pouco menos que un escándalo, sobre todo visto desde os ollos da autoridade competente que foi resistente a acollela. Nunha viaxe á terra visitei á inspectora xefa que xa me coñecía, non porque nos visitase nunca na Illa, que sería o último que lle gustaría facer, senón polo episodio da miña negativa a coller a responsabilidade de “Delegado Gobernativo” cando me foi outorgada

a escola. Aquela muller, que entendeu perfectamente a conveniencia daquel cambio, negounos o permiso, non obstante, porque en principio, non podía ser e punto. En cambio, despois de negarnos oficialmente a posibilidade daquela nova organización, e tras mandar cun encargo á funcionaria que tiña dentro do seu despacho para evitar ser escoitada, fíxome sentar fronte dela na mesa de traballo e, baixando a voz díxome

- Sabes que me parece unha estupenda idea esa que me dis?; pero non podemos autorizala oficialmente. Nembargantes se estades os dous de acordo facédeo de xeito extraoficial aínda que ti firmes os documentos dos nenos e a mestra a das nenas. Aquí faremos que non sabemos nada do cambio se non xurde algún problema en adiante.

Aquel comportamento de complicidade foi ben acollido por min e pola compañeira, conscientes de que o noso traballo resultaría moito máis doado dalí en diante como así foi, decidindo que ela se fixese cargo dos nenos e nenas de ata nove anos e eu do resto, incluídos os mozos de idade extraescolar.

Os resultados foron francamente bos e sen sabelo ben certo, posiblemente a humilde escola de Ons fose pioneira nunha experiencia de ensinanza mixta que ben pouco despois implantouse de xeito xeneralizado na educación pública.

Do mesmo xeito comezouse en Ons unha práctica deportiva inusual en “terra” cando conseguimos arrincar, aos nenos primeiro, e aos mozos despois, da nociva estancia nas tabernas onde respiraban aquel espeso fume do tabaco e presenciaban as partidas de cartas que exacerbaban aos xogadores, moitos dos cales non se recataban á hora de expresar co mais basto vocabulario a súa ira ante o fracaso no xogo. Tamén vos quedou contado neste Aunios cómo convertemos o patio da escola nunha cancha do que hoxe se chama “futbito” pero daquela non existía

neste lado do océano . As reducidas dimensións do campo fixeron que os partidos que se organizaban fosen entre equipos de cinco compoñentes incluído o porteiro e, ao longo de todo o ano, nas tardes dos sábados e dos domingos desenvolvíanse verdadeiras competicións de equipos que se formaban alí mesmo ou se retaban dunha semana para outra para disputar enfrontamentos entre Cucorno e Canexol; Curro e Pereiró ou mesmamente, “Os do cura contra os do mestre” e tamén os do Torreiro contra os do cura”, competicións que ocupaban varias horas e que acabaron por potenciar o nivel deportivo dos mozos da illa que poucas ocasións tiveran de organizar semellantes entretementos.

Patio de recreo empregado para os partidos de futbito.

Cando anos despois, xa lonxe da illa, se empezaron a organizar as competicións de futbito en todos os pobos aproveitando as canchas dos pavillóns reservadas a deportes como balonmán ou baloncesto, sentín que para min, que tiven a ocasión de formar parte dun dos equipos participantes, non era nada novo porque, curiosamente, na humilde Illa de Ons, xa tiñamos moito camiño andado.

Ás veces, sen unha clara proposición adoitan acontecer cousas como estas.

Xaneiro 2016.